

Istraživanje percepcije javnog interesa u oblasti
sprečavanja i borbe protiv korupcije i mesta i uloge
Agencije za borbu protiv korupcije
Ciljna grupa: građani

Maj, 2012

AGENCIJA ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE
REPUBLIKE SRBIJE

Sprovedenje ovog istraživanja finansijski je podržala Evropska unija kroz projekat „Borba protiv korupcije i uspostavljanje Agencije za borbu protiv korupcije.“ Stavovi sadržani u izveštaju su odgovornost Agencije za borbu protiv korupcije i ne odražavaju stav Evropske unije.

SADRŽAJ

Metodologija istraživanja	4
Razumevanje korupcije i javnog interesa	6
Iskustva sa korupcijom.....	12
Metode borbe protiv korupcije	16
Percepcija Agencije za borbu protiv korupcije	19

Metodologija istraživanja

Za potrebe pripreme medijske kampanje za podizanje svesti javnosti o značaju borbe protiv korupcije, kao i za pripremu komunikacione strategije Agencije za borbu protiv korupcije, projektni tim je u saradnji sa Agencijom pripremio koncept istraživanja javnog mnjenja, čija su ciljna grupa građani, odnosno opšta populacija. Metodologija i nacrt upitnika istraživanja razvijen je u okviru projektnih aktivnosti, dok je za prilagođavanje upitnika, izradu uzorka, terenski deo istraživanja (prikupljanje podataka), unos podataka i formiranje baze podataka izabrana profesionalna agencija za sprovođenje istraživanja javnog mnjenja – CESID.

Istraživanje je sprovedeno na reprezentativnom uzorku građana Srbije, starijih od 18 godina, na teritoriji cele Srbije, bez Kosova i Metohije. Uzorak je bio troetajni – u prvoj etapi izabran je reprezentativan uzorak sačinjen od 121 biračkog mesta (od ukupnog broja od 8 500 biračkih mesta, kao najmanjih teritorijalnih jedinica); druga etapa podrazumevala je izbor 10 domaćinstava u okviru svakog biračkog mesta – izbor domaćinstava vršen je poštovanjem određenog koraka (međusobne udaljenosti domaćinstava), koji obezbeđuje slučajnost odabira, kao i ravnomernu pokrivenost celog biračkog mesta; u trećoj etapi, u okviru domaćinstva je izabran po jedan punoletan ispitanik, metodom „prvog narednog rođenadan“, odnosno metodom koja osigurava slučajnost odabira ispitanika, kao i srazmeran udeo svih društvenih grupa u uzorku.

Ukupan uzorak bio je 1210 ispitanika, a podaci su prikupljeni tehnikom direktnog „lice u lice“ intervjuisanja ispitanika u uzorkovanim domaćinstvima. Instrument za prikupljanje podataka – upitnik – sadržao je ukupno 79 varijabli.

Opis uzorka

Pol:

Muški : 49%

Ženski: 51%

Starost:

18-29 god: 19%

30-39 god: 18%

40-49 god: 16%

50-59 god: 20%

60 godina i više: 27%

Obrazovanje:

Osnovna škola: 18%

Srednja škola za radnička zanimanja: 21%

Srednja četvorogodišnja škola: 33%

Završena viša škola ili fakultet: 21%

Učenik/student: 7%

Zanimanje

Poljoprivrednik: 5%

Domaćica: 13%

NK ili PK radnik: 10%

KV I VKV radnik: 21%

Tehničar: 19%

Službenik: 10%

Stručnjak: 15%

Učenik/student: 7%

Radni status

Nezaposlen/a: 32%

Zaposlen u javnom sektoru: 15%

Zaposlen u privatnom sektoru: 15%

Privatnik/preduzetnik: 4%

Penzioner: 27%

Učenik/student: 7%

Prosečna mesečna primanja po članu domaćinstva

Ne zna/odbija da odgovori: 20%

Do 10 000 dinara: 25%

10-20. 000 dinara: 27%

20-40. 000 dinara: 20%

40 -60. 000 dinara: 6%

60 –100.000 dinara: 2%

Razumevanje korupcije i javnog interesa

Za potrebe jačanja i razvijanja svesti javnosti o značaju prevencije i borbe protiv korupcije, neophodno je najpre utvrditi stepen ne/prepoznavanja određenih koruptivnih ponašanja, odnosno njihovog manjeg ili većeg nivoa tolerisanja i opravdavanja.

Najpre će se analizirati oni oblici korupcije na koje se u javnosti ovaj pojam najčešće svodi, a to je davanje i uzimanje mita. Istraživanje pokazuje da stepen tolerancije, odnosno percepcije da nešto jeste ili nije korupcija (makar u cilnog grupi građana), u značajnoj meri zavisi od toga šta se posmatra kao predmet korupcije, odnosno koje je vrste mito koji se daje. Tako, svaki peti građanin (20%) ne vidi ništa problematično u davanju poklona službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao – za ovu vrstu ponašanja postoji i najveći stepen tolerancije u odnosu na ostalih devet vrsta ponašanja, odnosno situacija koje su testirane. Takozvano „čaćavanje“ službenika poklonima, uglavnom manje vrednosti, pre ili nakon učinjenje usluge, očigledno je do te mere postalo uobičajeno, da je takva praksa dovela do širokog prihvatanja ovog vida ponašanja. Kada je reč o uslugama kao vrsti mita koja se daje službenicima, tolerancija je nešto niža – 17% građana smatra da to nije korupcija, odnosno da je takav vid ponašanja prihvatljiv. Najmanja tolerancija postoji prema davanju novca – 9%.

Na drugom mestu po stepenu prihvatljivosti nalazi se korišćenje poznanstava u institucijama i završavanja administrativnih i drugih poslova pred organima vlasti zahvaljujući ličnim poznanstvima sa službenicima – da to nije korupcija smatra 19% građana Srbije. Nespojivost funkcija, odnosno sukob interesa prihvatljiv je za 13%, odnosno 15% građana (u zavisnosti od toga da li se funkcije odnose samo na javne ili uključuju i privatni sektor), a treba imati u vidu i da je ovo oblast u kojoj je više od drugih oblasti onih građana koji su izabrali odgovor „ne znam, nemam stav“ (14%, odnosno 15%). Očigledno (a i očekivano) ova tema iz oblasti prevencije i borbe protiv korupcije je građanima najmanje poznata.

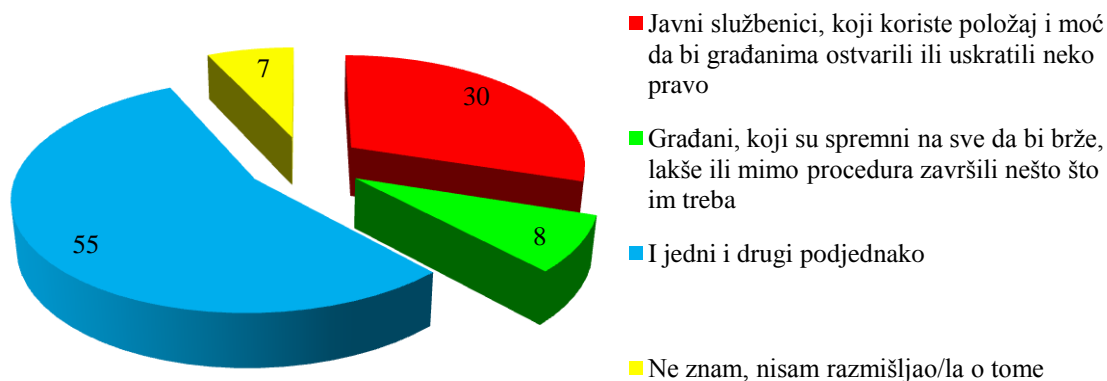
Zanimljiv je nalaz da građani pokazuju veći stepen tolerancije na one oblike ponašanja koji su i njima „dostupni“, odnosno u kojima i oni sami mogu učestvovati (davanje mita, ali kada on ne podrazumeva novac), a da najmanje tolerancije pokazuju prema onim situacijama koje su rezervisane za javne funkcionere i službenike. Reč je o korišćenju javnih resursa za različite svrhe osim onih za koje bi ti resursi trebalo da se troše, odnosno zloupotreba resursa za privatne interese pojedinaca, preduzeća ili političkih stranaka. Ovi oblici ponašanja neprihvatljivi su za 80% i više građana.

Tabela 1. Percepcija različitih oblika ponašanja kao koruptivnog ponašanja
(podaci prikazani po opadajućim vrednostima prema koloni „To nije korupcija“)

	To nije korupcija	To jeste korupcija	Ne zna, nema stav	Uk.
Davanje poklona službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao	20	70	10	100
Korišćenje veza i poznanstava u institucijama da bi se nešto brže ili lakše završilo	19	71	10	100
Činjenje usluge službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao	17	74	9	100
Istovremeno vršenje javne funkcije i posedovanje privatnog biznisa	15	70	15	100
Istovremeno vršenje više javnih funkcija	13	73	14	100
Korišćenje položaja radi zapošljavanje rođaka ili prijatelja	13	79	8	100
Davanje novca službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao	9	84	7	100
Korišćenje javnih resursa u cilju ostvarivanja ličnog interesa	9	80	11	100
Korišćenje javnih resursa u cilju ostvarivanja interesa političke stranke	8	80	12	100
Korišćenje javnih resursa u cilju ostvarivanja interesa nekog tajkuna	7	83	10	100

Očekivan je nalaz da najveći broj ispitanika u ovom istraživanju smatra da su za nastanak korupcije odgovorne obe strane, i građani i javni službenici/funkcioneri (55%). Odnos broja onih koji smatraju da su pretežno javni službenici, odnosno pretežno građani „krivci“ je 30% prema 8%.

Grafikon 1. Ko u većoj meri doprinosi nastanku korupcije u Srbiji?

Istraživanje pokazuje relativno visok stepen nekritičkog slaganja sa različitim tvrdnjama koje se odnose na korupciju, pa čak i u slučajevima kada su one međusobno protivrečne. Nesumnjivo je da najveći broj građana smatra da je korupcija trenutno problem broj jedan u Srbiji (77%), kao i da je jedan od njenih uzroka navika i kultura ponašanja (72%). Istovremeno, sa tvrdnjom da je korupcija preuveličan problem, odnosno da postoje i neki veći problemi od toga slaže se skoro polovina ispitanika (48%), a ne slaže 39%. Idealntipski, za očekivati bi bilo da odnos između ove tvrdnje bude obrnuto srazmeran tvrdnji da je korupcija trenutno najveći problem (odnosno da se slaže i/ili ne slaže 77% prema 15%). Međutim, to nije slučaj. To pokazuje, između ostalog, „krhku“ strukturu i postojanost javnog mnjenja, odnosno činjenicu da dok se god od kreatora javnog mnjenja u javnom diskursu ponavlja priča o korupciji kao najvećem problemu, slaganje sa tim će biti veliko; ukoliko bi se, pak, ta tema skinula sa agende ili predstavila na drugi način („to i nije baš neki veliki problem kao što se priča“, na primer) opšta javnost bi verovatno brzo promenila svoj stav.

Izvestan stepen tolerancije na korupciju „provejava“ i u slučaju odnosa prema tvrdnji da je „korupcija u Srbiji način da ljudi zadovolje svoje osnovne potrebe“ – sa njom se slaže skoro polovina ispitanika (48%). To bi značilo da, ukoliko je ovaj vid nesumnjivo patološkog društvenog ponašanja često i jedini metod zadovoljenja osnovnih potreba, onda, po principu da cilj opravdava sredstvo, korupcija postaje prihvatljiv i tolerisan vid ponašanja. To je teza koja bi trebalo da bude problematizovana u različitim kampanjama za podizanje svesti javnosti, jer slaganje i postupanje sa tom tezom stvara začarani krug u kom se korupcija samo-reprodukuje, stvarajući od građana pasivne objekte u rukama korupcije, koji se uklapaju u postojeće obrasce ponašanja i nisu spremni da ih menjaju, čak i kada znaju da su oni loši i neprihvatljivi.

Tabela 2. Da li se slažete ili ne sa sledećim tvrdnjama?

(podaci prikazani po opadajućim vrednostima prema koloni „slaže se“)

	Slaže se	Ne slaže se	Ne zna, nema stav	Uk.
Korupcija je u Srbiji trenutno najveći društveni problem	77	15	8	100
Korupcija je u Srbiji uobičajeni način ponašanja, stvar kulture i navike	72	15	13	100
Korupcija je preuveličan problem, u Srbiji postoje mnogo veći problemi	48	39	13	100
Korupcija je u Srbiji način da ljudi zadovolje svoje osnovne potrebe	48	33	19	100

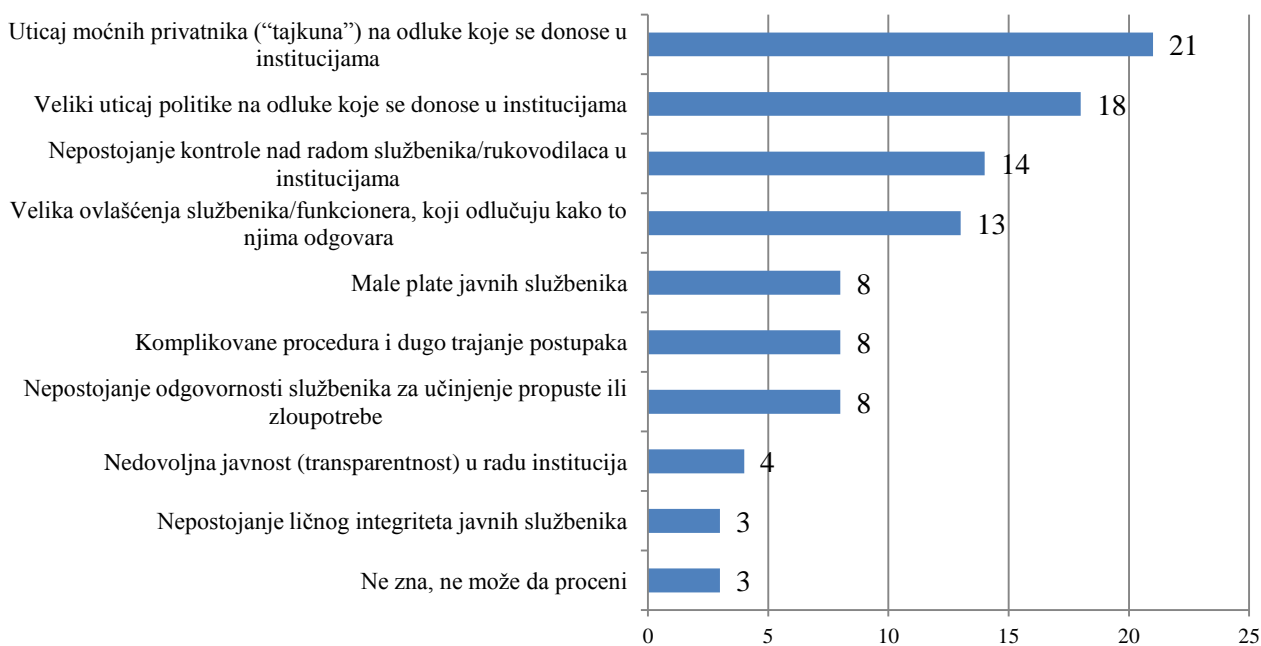
Kao najveće generatore korupcije u Srbiji javnost vidi prevelik uticaj političkih i privrednih struktura na odluke koje se donose u institucijama, kao i odstupanje kontrole nad radom javnih službenika. I u relativnim (međusobnim) odnosima (tabela 2) i pojedinačno, kada se traži izdvajanje samo jednog uzroka (grafikon 2) ove pojave se percipiraju kao najveći uzročnici korupcije. Jačanje nezavisnosti i integriteta instucija u odnosu prema neformalnim centrima moći, prema mišljenju građana, najvažniji je potez sa stanovišta suočavanja sa korupcijom. Sa druge strane, javnost smatra da male plate u javnom sektoru (ako su uopšte male) ne mogu biti izgovor i razlog za nastanak korupcije, kao što to nisu (ili su u maloj meri) nepostojanje ličnog integriteta javnih službenika ili nedovoljna transparentnost u radu institucija.

Tabela 3. Koliko, prema Vašem mišljenju, sledeće pojave uzrokuju korupciju?

(podaci prikazani po opadajućim vrednostima prema koloni „To je veoma čest uzrok korupcije“)

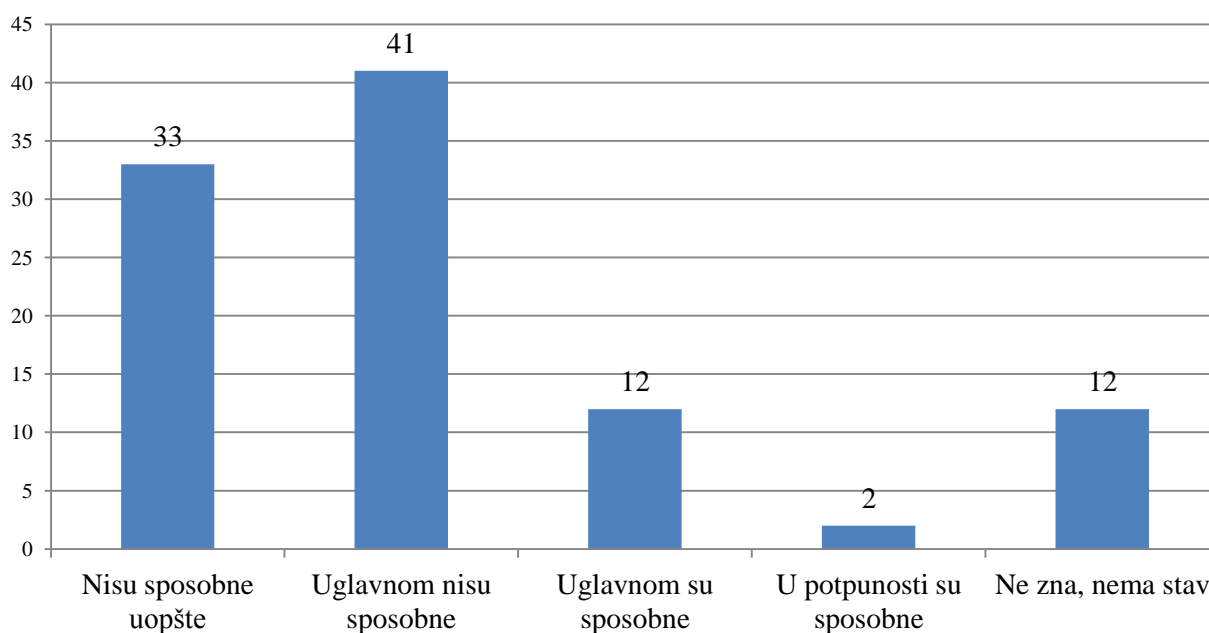
	Veoma čest uzrok korupcije	Ponekad je biti uzrok korupcije	Nije uzrok korupcije	Ne zna, nema stav	Uk.
Uticaj privatnika (“tajkuna”) na odluke koje se donose u institucijama	78	11	2	9	100
Uticaj politike na odluke koje se donose u institucijama	73	16	2	9	100
Nepostojanje kontrole nad radom službenika/rukovodilaca	73	17	3	7	100
Nepostojanje odgovornosti službenika za učinjenje propuste ili zloupotrebe	69	20	3	8	100
Velika ovlašćenja službenika/funkcionera, koji odlučuju kako to njima odgovara	66	22	3	9	100
Komplikovane procedura i dugo trajanje postupaka	63	23	5	9	100
Nedovoljna javnost (transparentnost) u radu institucija	50	28	8	14	100
Nepostojanje ličnog integriteta javnih službenika	42	31	12	15	100
Male plate javnih službenika	39	27	25	9	100

Grafikon 2. Koju od prethodnih pojava treba prvo otkloniti da bi se sprečila ili smanjila korupcija?

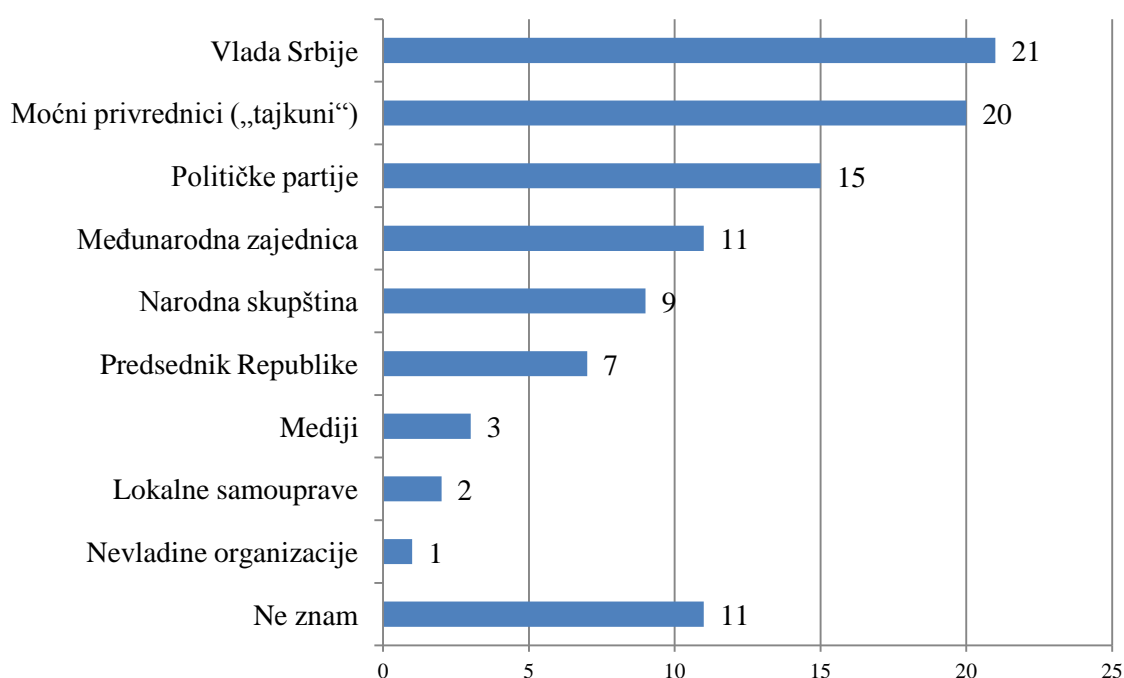
Brojni su pokazatelji krize legitimiteta institucija u Srbiji, generalno. Kao najčešći indikator nedostatka legitimiteta u istraživanjima se navode (i potvrđuju) nedostatak poverenja u institucije, nezadovoljstvo njihovim radom, nespремnost da se participira i utiče na rad institucija, kao i defetizam i fatalizam, odnosno osećaj kod građana da je sistem javnih institucija nešto što egzistira potpuno nezavisno i paralelno u odnosu na građane. U ovom istraživanju testiran je još jedan indikator legitimiteta sistema, koji se odnosi na percepciju i procenu sposobnosti javnih („državnih“) institucija da u punom kapacitetu rade ono zbog čega postoje, a to je da štite javni interes, odnosno ono što je interes svih građana. Na žalost, ovaj indikator pokazuje da građani nemaju poverenja u to da su institucije sposobne da to čine – trećina (33%) smata da one to nisu sposobne uopšte, a 41% da uglavnom nisu sposobne; svega 14% građana misli da su javne ustanove uglavnom ili potpuno sposobne da ostvare svoju osnovnu funkciju. Odgovori na ovo pitanje su u vezi sa temom borbe protiv korupcije utoliko ukoliko se borba protiv korupcije razume kao „druga strana medalje“ u procesu zaštite i ostvarenja javnog interesa. Korupcija se može razumeti i kao jedan od najvažnijih uzroka zbog kog se institucije ne doživljavaju kao mesto ostvarenja javnog interesa, pa su zbog toga ove dve teme suštinski povezane.

Grafikon 3. Da li su i u kojoj meri državne institucije u Srbiji sposobne da štite javni interes, odnosno interes svih građana?

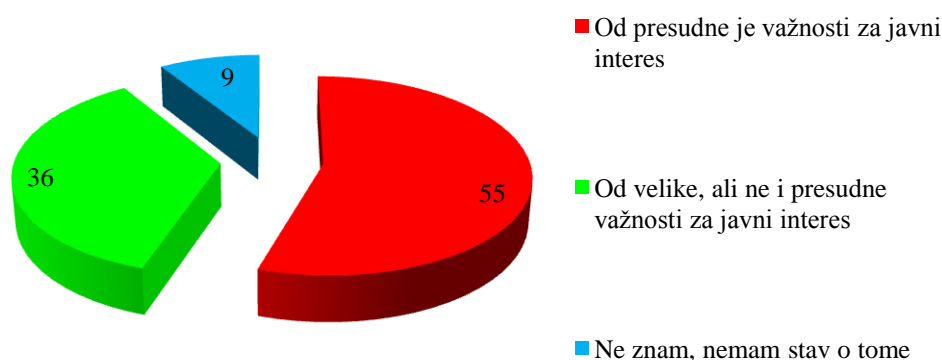
Prema mišljenju građana, moć i uticaj u formulisanju javnog interesa uglavnom „dele“ Vlada Srbije i moćni privrednici (tajkuni) – 21%, odnosno 20% ispitanika smatra da ova dva aktera imaju najviše uticaja na to da odrede šta će biti javni interes. I dok se mesto Vlade u ovom procesu može razumeti, jer je reč o državnoj instituciji najvišeg ranga, zabrinjava podatak o vrlo visokom kotiranju uticaja krupnog kapitala na formulisanje javnog interesa. Kroz ovu vrstu uticaja ne samo da se interes krupnog kapitala može nametnuti kao javni interes, već se i ta vrsta uticaja često nameće korišćenjem različitih koruptivnim mehanizmima. Na trećem mestu u pogledu percepcije uticaja nalaze se političke partije, dok se relativno visoko kotira i međunarodna zajednica (11%).

Grafikon 4. Ko, prema Vašem mišljenju, presudno određuje šta je javni interes u Srbiji?

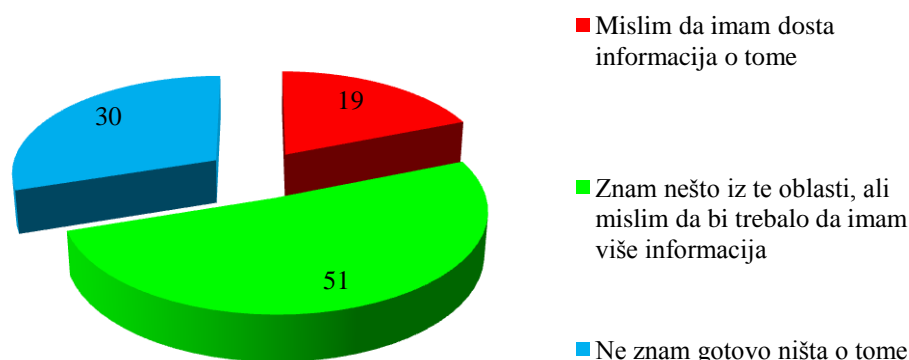
Jasna veza između zaštite javnog interesa i borbe protiv korupcije može se videti i na osnovu odgovora na pitanje da li sprečavanje i borba protiv korupcije predstavljaju pitanja od javnog interesa – 55% ispitanika smatra da je sprečavanje i borba protiv korupcije od suštinske važnosti za javni interes, dok je za 36% njih bavljenje korupcijom od velike, mada ne i presudne važnosti. Nije bilo nijednog ispitanika koji je izabrao odgovor da ove dve pojave međusobno nemaju nikakve veze. Ovaj nalaz je bitan sa stanovišta budućih kampanja, jer pokazuje da borba protiv korupcije nije i ne može biti sama sebi svrha, već da se tom borbom štiti ono što je opšti interes svih građana, za razliku od privatnih i partikularnih interesa koji se češće „štite“ uz pomoć korupcije.

Grafikon 5. Da li smatrate da sprečavanje i borba protiv korupcije predstavljaju pitanja od javnog interesa?

Samoprocena poznavanja tema iz oblasti sprečavanja i borbe protiv korupcije pokazuje značajan prostor za unapređenje, jer samo 19% njih smatra da ima dovoljno informacija o toj pojavi, dok 51% njih smatra da treba da ima više informacija o tome.

Grafikon 6. Da li imate dovoljno informacija o načinima i situacijama koje dovode do korupcije i načinima na koje se ona sprečava?

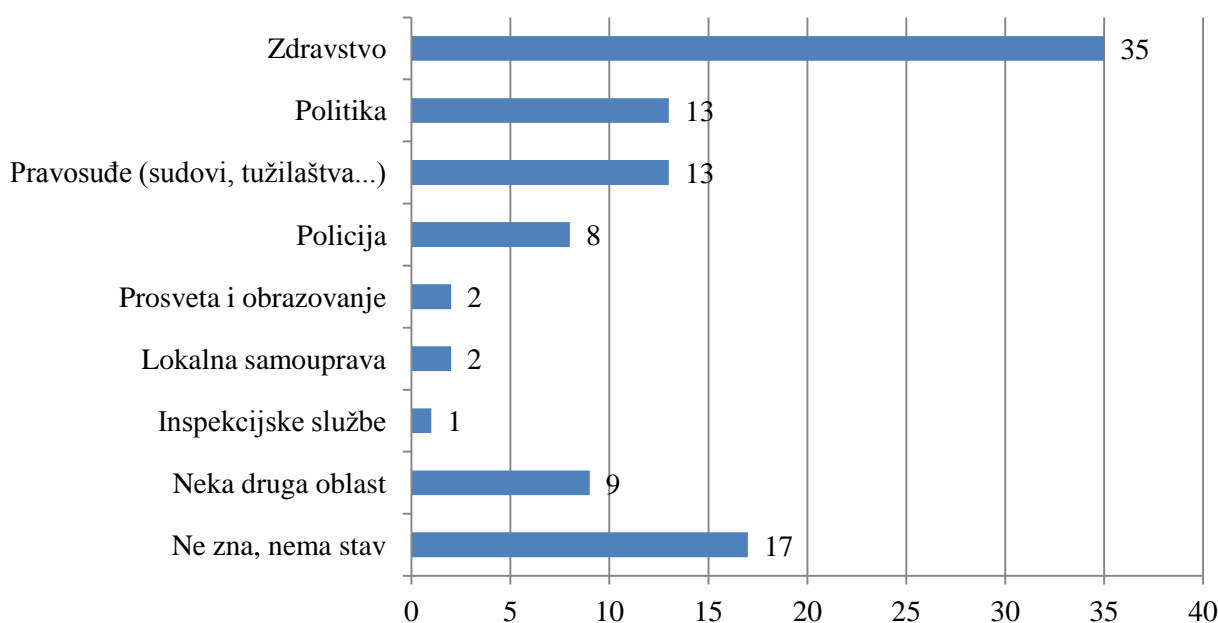

Iskustva sa korupcijom

Nezaobilazna tema u istraživanjima korupcije među građanima je i percepcija raširenosti ove pojave, kao i utvrđivanje ličnog – posrednog ili neposrednog – iskustva sa davanjem mita, kao najraširenijeg oblika korupcije u kom građani imaju priliku da učestvuju.

Istraživanje potvrđuje nalaze drugih istraživanja koja se sprovode u Srbiji u poslednjih nekoliko godina i koja govore da je percepcija korupcije ubedljivo najveća u oblasti zdravstva – čak 35% ispitanika misli da je to oblast u kojoj trenutno ima najviše korupcije. Drugo mesto, sa po 13% odgovora dele politika u najširem smislu reči (tu se nalaze odgovori kao što su političke stranke, političari i slično) i pravosuđe (sudovi i tužilaštva). Na četvrtom mestu, sa 8% odgovora, nalazi se policija.

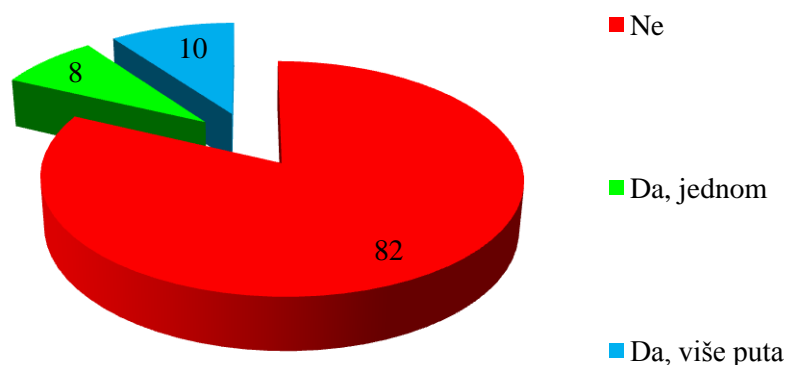
Grafikon 7. U kojoj oblasti našeg društva, prema Vašem mišljenju, ima najviše korupcije?

Prema rezultatima istraživanja, **18% građana Srbije je učestvovalo u korupciji, odnosno u davanju mita u poslednjih godinu dana.** Posmatrano u procentima, odnosno u relativnim brojevima, taj broj se ne čini toliko velikim. Međutim, imajući u vidu da je ovo istraživanje reprezentativno, odnosno da se njegovi rezultati mogu transponovati i na apsolutne brojeve, ovaj nalaz bi značio da je više od 1.350.000 građana učestvovalo u nekom obliku korupcije¹, što je ogromna brojka. Ovaj podatak zabrinjava u još većoj meri ukoliko se uzme u obzir i da je među njima veći broj onih koji tvrde da su za godinu dala više puta dali mito nego što je broj onih koji tvrde da su to učinili samo jednom (odnos je 10% prema 8%). To bi značilo da je broj „koruptivnih transakcija“ daleko veći od projektovanog broja građana koji su učestvovali u ovakom tipu intrakcije.

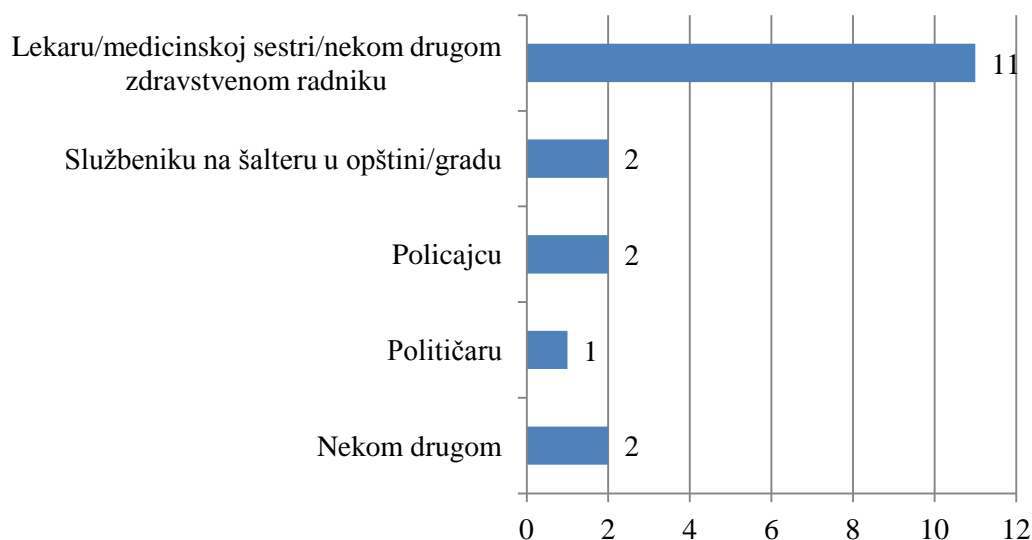
¹ Projekcija data na osnovu podatka o broju stanovnika Republike Srbije, koji prema popisu iz 2011.godine iznosi nešto više od 7.500.000.

Grafikon 8. Da li ste dali nekome mito u bilo kom obliku (novac, poklon, uslugu) u poslednjih godinu dana?

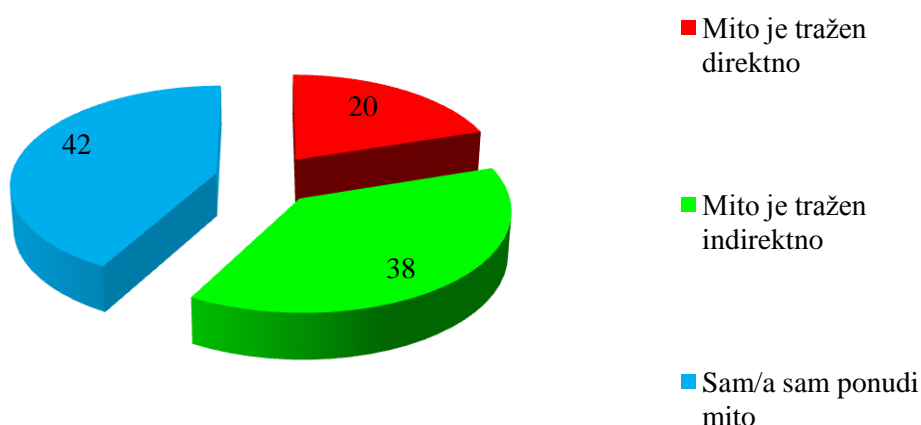
Očigledno je da se percepcija korupcije po različitim oblastima gradi, između ostalog, i na osnovu ličnog iskustva. U tom smislu, za zdravstvo se može reći da nije samo najkorumpiranija oblast na nivou percepcije, već i „realno“, jer je najveći broj onih koji su izjavili da su dali mito, to su učinili u zdravstvenoj instituciji. To se, međutim, ne može reći za, na primer, pravosuđe, gde postoji odstupanje od percepcije i iskustva – na primer, dok je za 13% ispitanika najkorumpiranija oblast pravosuđe, vrlo mali broj ispitanika (koji je statistički zanemarljiv) je izjavio da je dao mito sudiji, tužiocu ili nekom drugom, na primer, administrativnom radniku u nekoj pravosudnoj instituciji.

Grafikon 9. Kome ste dali mito?

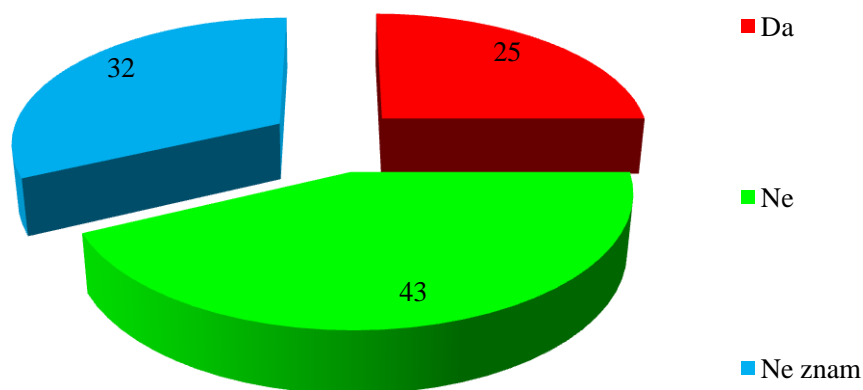
Vrlo je zanimljiv nalaz o tome ko je inicirao davanje mita, odnosno da li je neki javni službenik direktno ili indirektno tražio mito ili ga je građanin sam ponudio, a službenik prihvatio. Svakom petom građaninu koji je u poslednjih godinu dana učestvovao u davanju mita, službenik je taj mito direktno tražio (20%); 38% njih tvrdi da im je mito tražen indirektno (na primer, kroz nagoveštavanje da će neki postupak dugo trajati, čime se indirektno govori da se on može ubrzati, ukoliko se da mito). Najveći broj ispitanika – 42% - tvrdi da su oni sami ponudili mito, a da ga je službenik prihvatio (čime se, naravno, ne aboliraju službenici koji to učine, iako je inicijativa došla od građanina!).

Grafikon 10. Da li Vam je neko tražio mito ili ste ga Vi sami ponudili?

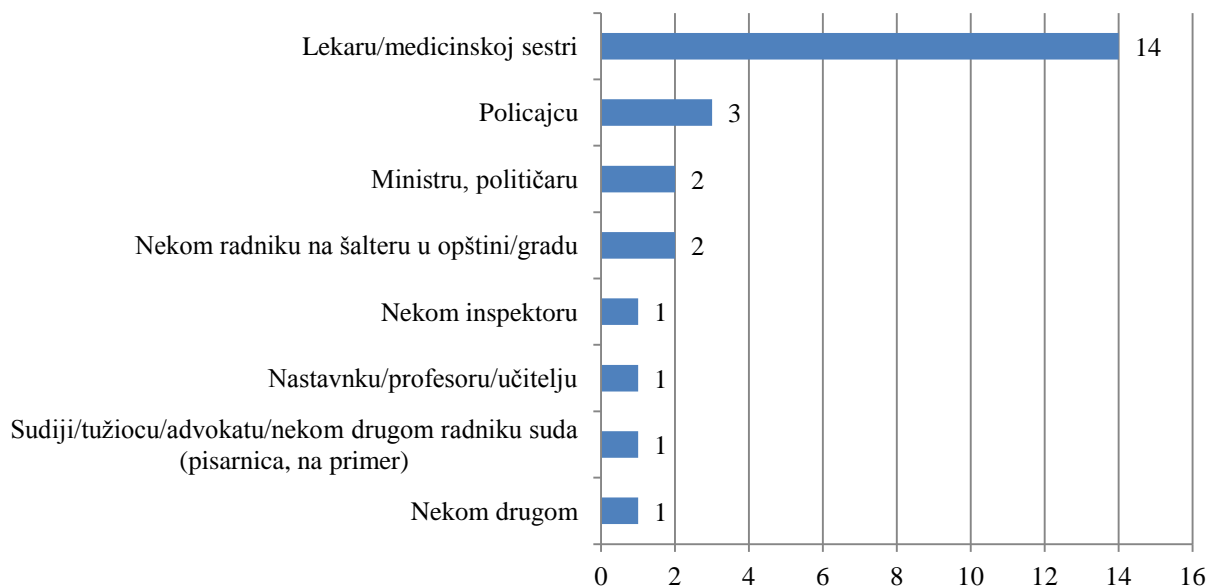
Naredni nivo u istraživanju percepcije i iskustva sa korupcijom odnosi se na posredna saznanja i iskustva sa ovom oblašću, odnosno na saznanja o iskustvu ispitanicima bliskih osoba iz njihovog okruženja. U ovom slučaju, percepcija korupcije značajno raste u odnosu na lično, neposredno iskustvo – i dok 18% ispitanika tvrdi da je dalo mito u prethodnih godinu dana, 25% njih je izjavilo da je neko njima blizak to učinio. To govori i o činjenici da se jedan deo percepcije korupcije formira i na osnovu glasina, a ne samo na osnovu realnog iskustva.

Grafikon 11. Ukoliko Vam je poznato, da li je neko Vama blizak (rođak, prijatelj, kolega) u poslednjih godinu nekome dao mito?

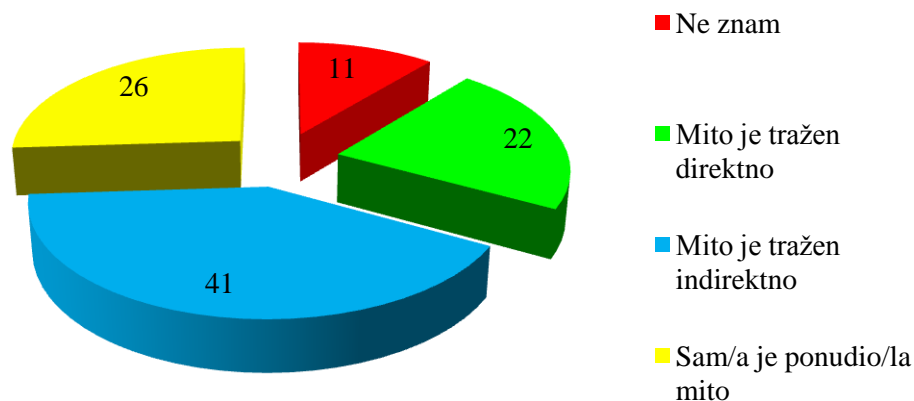
Nalaz o tome kome su ispitaniku najbliže osobe iz okruženja davale mito, vrlo je sličan podatku kome je ispitanik lično dao mito – na ubedljivom prvom mestu se nalaze zdravstveni radnici, a potom policajci. U korpusu odgovora na ovo pitanje, statistički se značajnije pojavljuju još nek grupe, kojih nije bilo u pitanju o ličnom iskustvu sa korupcijom, kao što su političari, inspektori, prosvetni radnici i radnici u pravosuđu.

Grafikon 12. Kome je neko Vama blizak dao mito?

Najčešći odgovor na pitanje da li je nekome ko je ispitaniku bliska osoba mito tražen ili ga je sam ponudio je da je tražen, ali indirektno – 41%; 22% njih je od osoba iz njihovog okruženja čulo da je mito tražen direktno, a 26% da je je ta osoba sama nudila mito službeniku.

Grafikon 13. Ukoliko Vam je poznato, da li nekom Vama bliskom mito tražen ili ga je sam ponudio?

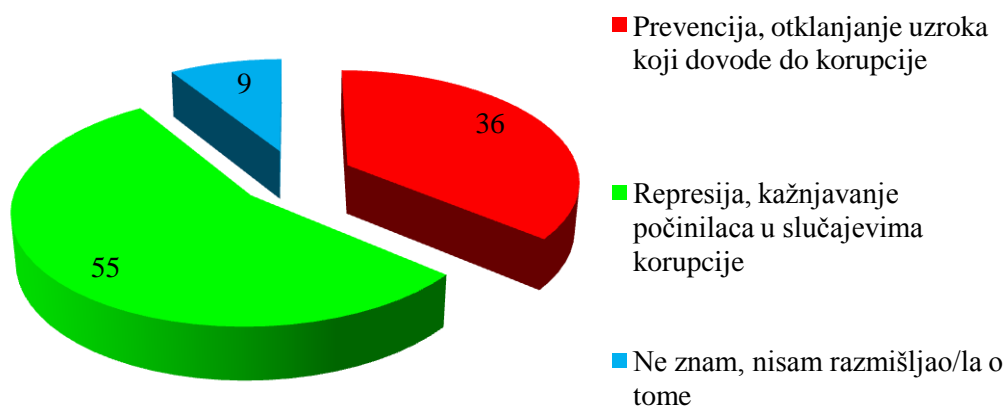

Metode borbe protiv korupcije

Pitanja iz oblasti metoda borbe protiv korupcije su značajna, jer govore o stepenu podrške koju te metode mogu imati kod građana. Ono što građani misle o načinima na koje se treba boriti protiv korupcije ne mora i nije uvek primenljivo i realno sa stanovišta objektivnih okolnosti i aktuelnog konteksta, ali je važno imati u vidu ta mišljenja, kako se makar ne bi išlo potpuno suprotnim tragom od njih ili kako bi se građanima nešto predstavilo na način na koji to mogu najbolje da razumeju.

Građanima je represija bliskija od prevencije – na pitanje šta je bolji i efikasniji metod (ne i jedini), 55% ispitanika smatra da je to represija, odnosno kažnjavanje počilaca, dok je za 36% ispitanika to prevencija, odnosno otklanjanje uzroka korupcije pre nego što ona nastane. *Po ovom nalazu se ciljna grupa građana značajno razlikuje u odnosu na neke druge društvene grupe koje su bile obuhvaćene sličnim tipom istraživanja koje je sprovedeno na istom projektu za potrebe donošenja strateškog plana Agencije za borbu protiv korupcije. Prema tom istraživanju, za predstavnike organa javne vlasti, civilnog društva i medija prevencija je važnija od represije i to upravo u srazmeri u kojoj je građanima represija bitnija od prevencije.*

Grafikon 14. Šta je, prema Vašem mišljenju, bolji metod za borbu protiv korupcije?

Sudeći prema stepenu slaganja sa tvrdnjama koje se nalaze u tabeli broj 4, jasno je šta bi institucije trebalo da rade na planu borbe protiv korupcije u narednom periodu, makar sa stanovišta mnjenja građana. Kao što se može primetiti, građani se apsolutno slažu sa svim navedenim tvrdnjama, pa i onda kada su one međusobno protivrečne, što govori i o značajnom stepenu nepoznavanja ove tematike.

Tabela 4. Da li se slažete ili ne sa sledećim tvrdnjama?*(podaci prikazani po opadajućim vrednostima prema koloni „Slaže se“)*

	Slaže se	Ne slaže se	Ne zna, nema stav	Uk.
Svaka institucija podjednako treba da bude odgovorna za sprečavanje i borbu protiv korupcije “u svojim redovima”	88	4	8	100
Specijalizovane institucije (policija, pravosuđe, Agencija) treba da imaju “glavnu reč” u borbi protiv korupcije	81	6	13	100
Korupcija se može iskoreniti samo strogim kažnjavanjem počinitelaca	80	9	11	100
Korupcija se može iskoreniti samo otklanjanjem njenih uzroka	78	9	13	100
U borbi protiv korupcije nema saradnje i koordinacije između različitih institucija	73	6	21	100
U Srbiji ne postoji volja za pravim i efikasnim iskorenjivanjem korupcije	72	14	14	100

Generalno, građani ne veruju previše institucijama, ali ni civilnom sektoru, kada je reč o nastojanjima u borbi protiv korupcije. Najmanje poverenja, odnosno najmanje zasluga u borbi protiv korupcije građani pripisuju sudovima, potom nevladinim organizacijama i tužilaštvu. Nešto bolje su ocenjeni policija, mediji i Agencija za borbu protiv korupcije (uz ogradu da je ocena Agencija nešto bolja verovatno i zbog toga što je Agencija realizator istraživanja).

Tabela 5. Koliko sledeće institucije doprinose borbi protiv korupcije?*(podaci prikazani po opadajućim vrednostima prema koloni „Uopšte ne doprinose“)*

	Uopšte ne doprinose	Samo delimično doprinose	Značajno doprinose	Ne zna, nema stav o tome	Uk.
Sudovi	36	39	14	11	100
Nevladine organizacije	34	32	13	21	100
Javna tužilaštva	31	42	15	12	100
Policija	28	45	19	8	100
Mediji	28	39	20	13	100
Svaka pojedinačna institucija	27	41	12	20	100
Agencija za borbu protiv korupcije	19	37	22	22	100

Stav prema oblastima od značaja za borbu protiv korupcije testiran je tako što je ispitanicima ponuđena tabela od šest takvih oblasti, za koje su građani, pojedinačno za svaku, mogli da daju ocene njenog značaja za borbu protiv korupcije. Nakon toga, od njih je traženo da se opredele za jednu i to za onu za koju smatraju da je najbitnija sa stanovišta borbe protiv korupcije. Prvi metod istraživanja ove teme pokazuje da nema nebitnih oblasti, odnosno oblasti koje nemaju značaja za borbu protiv korupcije – one se samo međusobno mogu porediti kao manje ili više značajne, ali nikako kao beznačajne.

Tabela 6. Da li i u kojoj meri sledeće oblasti imaju uticaja na borbu protiv korupcije? (podaci prikazani po opadajućim vrednostima prema koloni „Ima presudan uticaj“)

	Ima presudan uticaj	Ima značajan uticaj	Ima mali uticaj	Nema uticaj uopšte	Ne znam tačno šta ta oblast znači	Uk.
Postupanje po prijavama i dojavama na korupciju	49	24	9	5	13	100
Kontrola finansiranja političkih stranaka	44	29	9	5	13	100
Sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije	39	27	11	5	18	100
Prijavljivanje i kontrola imovine funkcionera	35	32	14	7	12	100
Sprovođenje edukacija i kampanja o korupciji i njenoj štetnosti	34	27	17	8	14	100
Sprečavanje sukoba interesa funkcionera	31	31	15	5	18	100

Očekivan je nalaz da su građani najviše zainteresovani za postupanje i rešavanje pojedinačnih slučajeva korupcije i da taj mehanizam smatraju najvažnijim za borbu protiv korupcije – to smatra ukupno 27% ispitanika; na drugom mestu se nalazi oblast kontrole finansiranja političkih stranaka, koju najbitnijom percipira 18%, dok je trećerangirani mehanizam sprovođenje Strategije i Akcionog plana za borbu protiv korupcije.

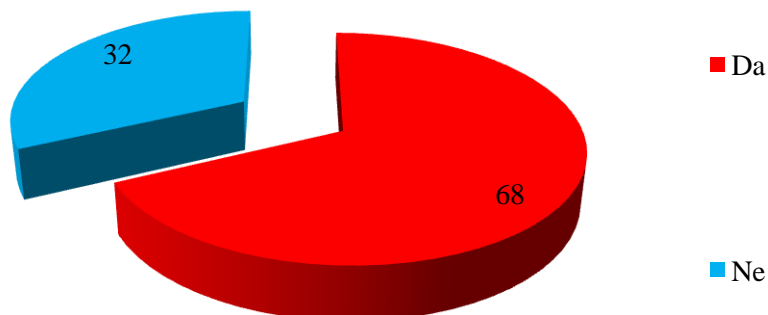
Grafikon 15. Koji od prethodno navedenih mehanizama smatrate najvažnijim za borbu protiv korupcije?

Percepcija Agencije za borbu protiv korupcije

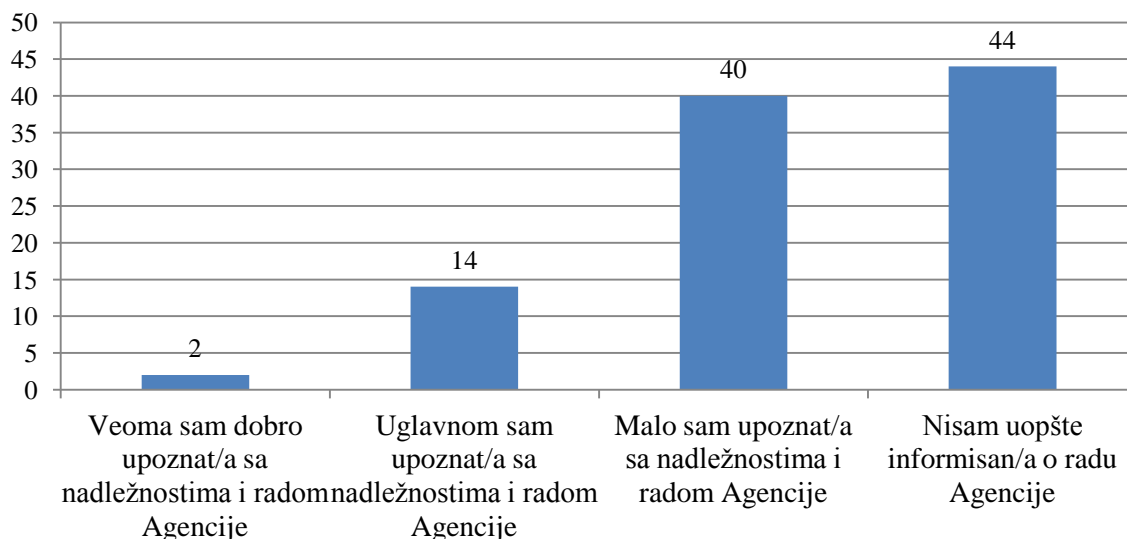
Dve trećine građana Srbije je čulo za Agenciju za borbu protiv korupcije (68%), dok jedna trećina još uvek ne zna za ovu instituciju (32%). Ovaj podatak pokazuje da, iako većina građana zna za Agenciju, još uvek postoji određeni prostor za povećanje prepoznatljivosti Agencije u opštoj javnosti.

Grafikon 16. Da li ste čuli za Agenciju za borbu protiv korupcije?

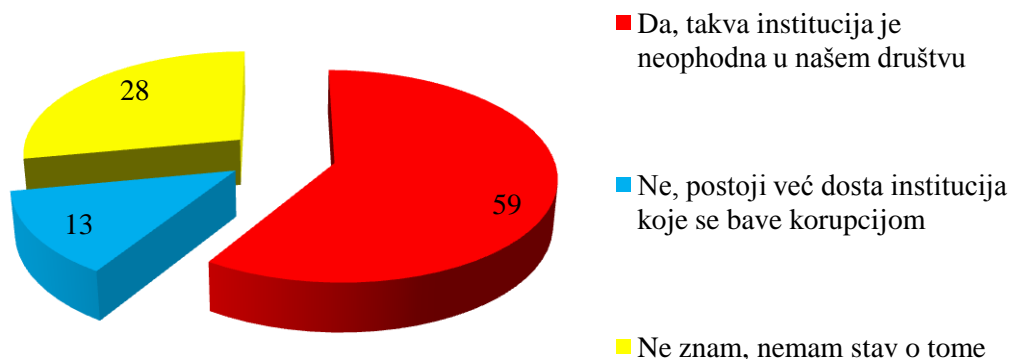
Iako je većina ispitanika čula za Agenciju, stepen informisanosti o njenom radu je veoma mali – 44% ne zna ništa o radu Agencije. U tom broju se nalaze i 32% onih koji nisu uopšte čuli za Agenciju, ali i još 12% onih koji su samo čuli za Agenciju, ali ne znaju ništa o tome šta ona radi. Dalje, 40% ispitanika smatra da su malo informisani o nadležnostima i radu Agencije, dok 14% tvrdi da uglavnom znaju šta Agencija radi. Ovaj podatak ne treba tumačiti ni kao pozitivan niti kao negativan, jer stepen informisanosti uvek zavisi od potrebe za informacijama – da li građani i u kojoj meri imaju potrebu za informacijama o nadležnostima i radu Agencije, odnosno da li tim informacijama zadovoljavaju određene potrebe i interese, pitanje je koje zahteva drugi tip istraživanja i analiza.

Grafikon 17. Kako procenjujete Vašu informisanost o radu Agencije za borbu protiv korupcije?

Većina ispitanika smatra da je osnivanje Agencije bilo neophodno – 59%; samo 13% njih smatra da nije bilo potrebe da se osniva institucija kao što je Agencija, dok 28% ne zna odgovor na ovo pitanje.

Grafikon 18. Da li smatrate da je bilo potrebno osnivati Agenciju za borbu protiv korupcije?

Odnos prema tvrdnjama koje opisuju rad Agencije su odličan osnov za upućivanje određenih tipova poruka javnosti, koje mogu i treba da doprinesu poboljšanju ne samo imidža Agencije, već i njenom radu u suštinskom smislu reči. Iako je nepoznavanje rada Agencije veliko (odgovor „ne znam, nemam stav“ izabralo je između 42% do 55% ispitanika, u zavisnosti od tvrdnje do tvrdnje), procentualni odnos između slaganja i neslaganja je dobar indikator za stav prema Agenciji.

Ispitanicima je ponuđeno šest tvrdnji koje opisuju rad Agencije, od kojih su tri afirmativne (*u tabeli 4. označene plavom bojom*), a tri negativne (*u tabeli označene crvenom bojom*). Zanimljivo je primetiti da i u slučaju jednih i drugih tvrdnji slaganje je veće od neslaganja, što ukazuje na protivrečnost stavova, a suštinski, odražava nepoznavanje rada Agencije, odnosno uslova i konteksta u kom ona sprovodi svoje nadležnosti. Ono oko čega postoji saglasnost je da osnivanje i rad Agencije ima pozitivnih efekata u borbi protiv korupcije, jer je u tom slučaju slaganje znatno veće od neslaganja (39% prema 19%); slično se može reći i za tvrdnju da u Agenciji rade stručni ljudi (29% prema 16%), ali je u slučaju tvrdnje da je Agencija u radu otvorena za javnost i da pruža jasne informacije slaganje vrlo blisko stepenu neslaganja (27% prema 24%), što je dobar signal za veće „otvaranje“ Agencije prema javnosti.

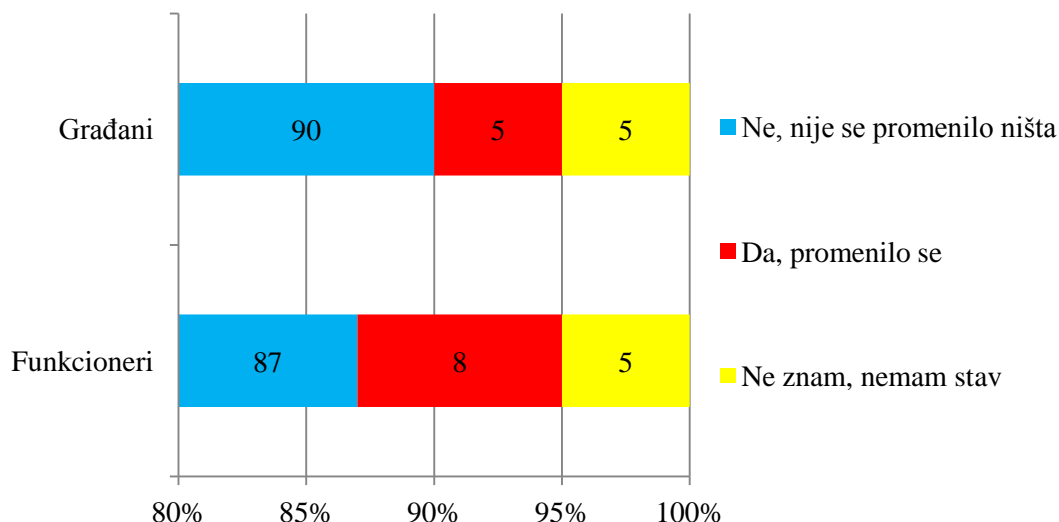
Kada je reč o negativnim tvrdnjama, najveća diskrepanca između slaganja i neslaganja je u slučaju tvrdnje „Agencija loše radi, jer su u njoj zaposleni ljudi preko stranačkih i prijateljskih veza“, jer se sa time slaže 23%, a ne slaže 17%.

Tabela 7. Da li se slažete ili ne sa sledećim tvrdnjama?

	Sláže se	Ne slaže se	Ne zna, nema stav	Uk.
Osnivanje i rad Agencije ima pozitivnih efekata u borbi protiv korupcije	39	19	42	100
U Agenciji rade stručni ljudi koji znaju da rade svoj posao	29	16	55	100
Agencija je u radu otvorena za javnost, pruža jasne informacije i poruke	27	24	49	100
Agencija je samo instrument vladajućih stranaka	33	23	44	100
Agencija je još samo jedna u nizu neuspešnih državnih organa	30	28	42	100
Agencija loše radi, jer su u njoj zaposleni ljudi preko stranačkih i prijateljskih veza	29	17	54	100

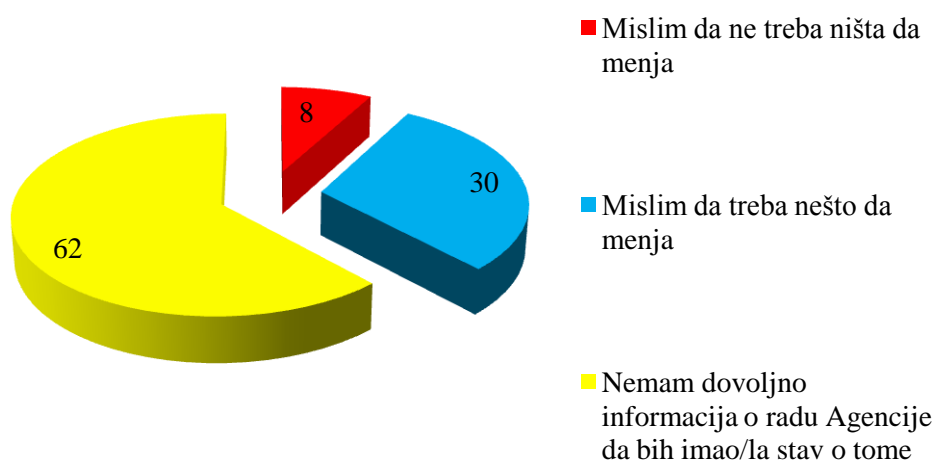
Građani uočavaju vrlo malo pozitivnih promena na planu sprečavanja i borbe protiv korupcije od vremena nastanka Agencije, bilo da je reč o promenama kod unktionera ili građana. Da kod građana nije došlo ni do kakve promene smatra 90% ispitanika, dok to u slučaju funkcionera smatra 87% njih.

Grafikon 14. Da li se nešto promenilo u ponašanju funkcionera/građana od kada je osnovana Agencija za borbu protiv korupcije?

Pitanje o promenama rada u Agenciji je pitanje na koje veliki broj ispitanika nije imao nikakav odgovor, čak 62%. Odgovor na ovo pitanje podrazumeva da postoji dovoljno informacija o radu Agencije, potom da postoji kritičko promišljanje tog rada, kao i konkretan predlog za promenama u radu, pa nije neočekivan nalaz u kom veliki broj ljudi ne zna ili nije sposobno za ovakvu vrstu stava. Među onima koji imaju stav o ovom pitanju, znatno je više onih koji smatraju da do određenih promena treba da dođe (30%), nego što je onih koji smatraju da treba sve da ostane kao i sada (8%).

Grafikon 15. Da li smatrate da Agencija treba da menja nešto u svom radi i u kom pravcu?

Grupi ispitanika koja je odgovorila da Agencija treba da sprovede određene promene u svom radu postavljeno je i otvoreno pitanje šta treba da bude predmet te promene. Naknadnom klasifikacijom odgovora, dobijena je relativno ravnomerna raspodela odgovora u određenim kategorijama. Tako, najviše ispitanika (19%) smatra da Agencija treba da proširi svoje nadležnosti u pravcu povećanja istražnih i represivnih oblasti; 15% smatra da treba da radi na većoj nezavisnosti, a međusobno je vrlo sličan i broj onih koji smatraju da Agencija treba da više saraduje sa građanima (13%), da bude agresivnija u nastupu (12%), da dosledno sprovodi svoje nadležnosti (12%), kao i da bude prisutna u javnosti u većoj meri nego što je to do sada (11%).

Grafikon 16. Šta Agencija treba da promeni u svom radu?

